

A kitüntető árumegjelölések új formája

RAVASZ LÁSZLÓ

Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet

A gazdaságirányítás új rendszerében különösen nagy jelentőségű a fogyasztók tájékoztatása. Már korábban felismerték, hogy a különböző címerrendszerek, hatásos megnevezések, ha azok kiemelkedő és állandó minőséget takarnak, bizalmat keltenek a vásárlókban. Ezzel a felismeréssel közel egyidejű az a törekvés is, hogy az ismertté vált címkeket, elnevezéseket (fantáziánév), amelyek az áru jó minőségéről tájékoztatták a vásárlókat, igyekeztek utánozni. A megismert címkével közel azonos alakú, színű, felíratú vagy megnevezésű (csak lényegtelen, hosszabb megfigyelés után felismerhető változtatásokkal nyomott) megjelölésekkel hozták más vállalatok is termékeiket forgalomba. Ezzel kívánták kelendőbbé tenni gyártmányaikat, nagyobb árat elérni, vagy gyengébb minőségüket leplezni, jobbnak feltüntetni. Ezért tették lehetővé, hogy az ismertté vált címkek, elnevezések állami védelemben részesülhessenek.

Az államosítás után rövid időre olyan vélemények terjedtek el, hogy a szocialista gazdasági rendszerben nincs jelentősége a címkek, megnevezések stb. állami védelmének. Ez a vélemény azonban nem vált általánossá, s csak rövid ideig tartotta magát. Az áruk minőségének megjavításáról, illetve egyes árucikkek minőségének tartós biztosítására kiadott jogszabályok közt már két évvel az államosítások után találkozunk a 121/1950. (IV. 25.) MT számú rendelettel, mely szabályozza a kiemelkedő minőségű termékek márkázásának lehetőségét. Az 1953. évi 12. tvr. is kimondja, hogy a kiváló minőségű termékeket márkává lehet minősíteni és ezzel mintegy alapként rögzíti le, hogy a márkázás az áruk jó minőségének, illetőleg a jó minőség tartás biztosításának egyik eszköze. Az 55/1954. (Tg. É. X. 11.) OT számú utasítás részletesen szabályozta a márkacikké nyilvánítás feltételeit és módját. A gyártók magukévá tették az utasítás szellemét s 1952–55. években az élelmiszeripari miniszter megbízásából a minisztérium műszaki fejlesztési osztálya határozattal számos terméket nyilvánított márkacikké.

A 7/1959 (VII. 11.) Élm. M. számú rendeletben az élelmészügyi miniszter a belkereskedelmi és külkereskedelmi miniszterrel egyetértésben ismételtelen rendezte a márkázott és „oltalmazott minőségű” termékek forgalomba hozatalát. Olyan termékeket lehet megkülönböztető márkajelzéssel ellátni, amelyek jellegzetes hazai nyersanyagok felhasználásával, vagy jól bevált hazai eljárás útján készültek és a termékek különleges jellege vagy kiváló minősége a belföldi, illetőleg a külföldi fogyasztók előtt ismeretes. „Oltalmazott minőségű” jelzéssel olyan termékeket lehet ellátni, amely az országos szabványban előírtnál jobb minőségűek és ez a körülmény ugyancsak ismeretes mind a belföldi, mind a külföldi fogyasztók előtt. A két megkülönböztető megjelölés használatára a gyártó vállalatokat határozatlanul jogosítják fel.

A kereskedelem továbbra is állami feladatnak tekinti a kiemelkedő minőségű fogyasztási cikkek márkázását. Egyetért azzal, hogy a márkajelhez kapcsolódó kötelezettségeket (a márkaminőség folyamatos biztosítása, időszakos állami ellenőrzés stb.) változatlanul fenn kell tartani. Az új gazdaságirányítási

rendszerrel kapcsolatos határozatok alapján számos árucikknél megszűnik a minőségi és esztétikai vizsgálat kötelezettsége és az áruk értékesíthetősége a piacon fog eldőlni. A termelő vállalatok között komoly verseny várható a minőségben és az árban. „Szükséges a termelő üzemek és a kereskedelmi szervek ösztönzése az áruk esztétikai és használati értékének állandó és céltudatos emelésére, továbbá a fogyasztóközönség folyamatos tájékoztatására árupropagandával és a bevezető reklámozás eszközével, hogy az árukat minél igényesebben válasszák ki.” Mindezek szükségessé tették, hogy a „márka” és az „oltalmazott minőségű” megkülönböztető minőséget tanúsító jelölések mellett újat, s olyat keressenek, amely az áru hírnevének és értékesíthetőségének fontos tényezőjévé válhat. Ebből az elgondolásból hozta létre az Országos Piackutató Intézet (OPK), a Kereskedelmi Minőségellenőrző Intézet (KERMI) és az Iparművészeti Tanács (IK) közreműködésével a „Kiváló Áruk Fórumát” (Fórum).

A „Kiváló áruk fóruma” megkülönböztető minősítő jel. KÁF

A Fórum rendszeres kiállítás keretében mutatja be azokat a termékeket, amelyekre a KÁF megkülönböztető minősítő jel használatát, feltüntetését engedélyezte.

A Fórum megkülönböztető minősítő jelének elnyeréséért pályázni kell. A pályázó lehet bármely hazai termelő (vállalat, szövetkezet, kisiparos), importáló, illetve forgalomba hozó kereskedelmi vállalat. Nem lehet pályázni önmagában nem használható termékekkel, alkatrészekkel (pl. kávéfőzőgép szűrőbetét), valamint nem tartósított élelmiszerekkel, gyógyszerekkel.

Csak forgalomban levő termékek vehetnek részt a Fórum pályázatán. Forgalomban levőnek tekintik azokat a sorozatgyártásra kész közfogyasztási cikkeket is, amelyekre a gyártónak a nevezés tárgy-negyedévére hatályos szállítási szerződése van, illetve az áru azonnali szállítási lehetőségét igazolni tudja. Elbírálásra csak azok a termékek kerülhetnek, amelyeket a KERMI előzetesen megvizsgált, s alkalmasnak minősített a KÁF jel használatára. A termékek esztétikai minősítését az I. P. közreműködésével létrehozott szakzsűri végzi. A végleges döntést a minősítő jel használatáról a OPK, a KERMI és az IP egy-egy tagjából álló bizottság hozza meg. A Fórum a kiállításra elfogadott árukról bizonyítványt ad és az árukat a megkülönböztető minősítő jellel látja el, amelylyel a pályázó (gyártó), illetve a forgalomba hozó minden egyes – az elfogadottal azonos minőségű, kivitelű – árun, illetve a csomagolásán, vagy annak propagálására reklámként alkalmazhat.

Egy évben általában kétszer rendeznek kiállítást az elfogadott termékekből. A márkacikkekhöz hasonlóan a KÁF jelzésre jogosult termékeket is nyilván tartják, s azokról nyilván tartást vezetnek. A nyilván tartásban az árua vonatkozó adatok mellett az utóellenőrzések időpontjait és megállapításait, valamint a tárgyban tett intézkedéseket is feltüntetik, illetve bevezetik. A pályázóknak a Fórum eljárási költségeit nevezési díj formájában kell megtéríteni.

A KÁF minősítőjel feltüntetésének előnye

A vásárlóközönség szempontjából előnyös a minősítőjel feltüntetése, mert a KÁF jelzéssel ellátott árukat bizalommal vásárolhatja, s közvetve a termékkel ellátott áruk kiválasztásával vásárlási idejének jelentős csökkenése is várható.

A kereskedelem minőségileg és esztétikailag nagyobbra értékelt árukkal láthatja el a fogyasztókat. A vásárlók bizalma ezekkel a termékekkel szemben megnő, gyorsul árukiválasztása, s ezért nőni fog a kereskedelmi egységek át-eresztőképessége és forgalma.

A termelő üzemek könnyebben fogják tudni értékesíteni a KÁF jelzésre jogosult termékeiket, kereskedelmi megállapodásoknál a versenytárrsal szemben előnyösebb helyzetbe kerülnek, s nem utolsósorban olcsó és hatásos reklámhoz jutnak. A Fórum a kiállításán népszerűsíti a megkülönböztető minősítőjel használatát elnyert termékeket, külön megbízás esetén vállalja ezekkel az árukkal kapcsolatos piacutatást.

A Fórumra benevezett áruk minőségvizsgálata

A Fórumra benevezett áruk általános műszaki minősítését, minőségvizsgálatát a KERMI végzi. A pályazónak megfelelő mennyiségű mintát kell a minősítésre beküldenie. A megbízáshoz csatolnia kell a gyártmány műszaki leírását, szállítási (megajánlási) specifikációját, valamint egyéb, a minősítést megkönnyítő, az áru tényleges minőségéről bővebb felvilágosítást nyújtó adatokat (anyag-norma, minőségi törzslap stb.).

A KERMI a vizsgálatokat az érvényben levő szabványok, vagy ezek hiányában saját előírásai szerint végzi. Amennyiben házi vizsgálati előírásai a pályázó előtt ismeretlenek lennének, úgy kérésére azokat tartozik ismertetni.

A kiadott szakvéleményben egyértelműen kell az Intézetnek állást foglalnia abban, hogy a megvizsgált termék minőségi szempontból alkalmas-e arra, hogy a Fórumon részt vegyen. A KÁF jelzést csak minőségben, valamint kivitelben kiemelkedő termék nyerheti el. A megkívánt minőségi szintet szakáganként és termékfajtként határozzák meg.

Az egyes termékek (csoportok) minőségi szintjének meghatározásánál általában a hazai körülményeket veszik figyelembe, azzal a megkötéssel, hogy az elfogadási szint szabványelőírás, vagy szokvány alatti még hiánycikk esetében sem lehet.

A Fórumon kiállított, s KÁF jelzéssel forgalomba hozott termékeket az Intézet évente legalább egyszer ellenőrizni tartozik. Reklamáció, vagy egyéb okok indokoltá teheti a rendkívüli vagy többszöri ellenőrzést. Végső soron az ellenőrzés gyakoriságát a cikk jellegének és forgalmi tapasztalatainak megfelelően határozzák meg.

Az utóellenőrzést általában az „egy minta” elvnek megfelelően kell végezni, abból a feltételből kiindulva, hogy a gyártó a KÁF címkét csak azokra a darabokra teheti rá, amelyek az elfogadott mintával megegyeznek, illetve az elfogadott tûrési határokon belül vannak.

Tapasztalatok a Fórumra benyújtott élelmiszerek minősítésénél

A kereskedelmi vállalatok közül az Élelmiszer- és Vegyicikkekét Csomagoló V. Garzon teájával pályázott a Fórumon. A szűrőtasakba adagonként csomagolt tea kétségtelenül megkönnyíti a vendéglátóiparban a tea kiszolgálását.

Megszünteti a súlycsonkítást, s lehetővé teszi, hogy a vendég maga „állítsa be” a kilúgzás mértékét, tetszés szerinti erősségű teát készítsen. A terméket korszerű csomagolása ellenére sem minősítette a KERMI alkalmasnak arra, hogy a Fórumon részt vegyen, mivel a szűrőtasakokba csomagolt tea minősége a forgalomban levő I. osztályú árunál gyengébb volt.

Számos pályázó termékének minősítése után az Intézet kialakította gyakorlatát. Csak olyan termékeket minősít alkalmasnak a KÁF jelzés használatának elnyerésére, amelynek minősége általánosan jó, s legalább egy jellemzője olyan mértékben kiemelkedő, hogy a kitüntetető megjelölésre érdemes.

Az Intézet több élelmiszert a Fórumon való szereplésre alkalmasnak talált. Említésre érdemesek a Magyar Állami Pincegazdaság „Medoc Cordial vörös likőrbor”, 1963. évi „Tokaji aszú” 3 puttonos, 1961. évi 4 puttonos, „Pécsi nektár” malaga típusú desszert bor, „Soproni Kékfrankos”, „Soproni Tramini”, „Márka Vermouth” ürmősbor, „Tokaji díszdoboz” (1–1 palack 1961. évi 3 puttonos Tokaji aszú, „Tokaji szamorodni dry” és „Tokaji szamorodni sweet” bort tartalmaz), „Egri bikavér 1964”, „Egri Medoc noir” 1964, „Egri leányka” 1964, „Egri merengő” desszertbor termékei, a Szeszipari Országos V. 0,8 literes műanyagpalackba töltött 20%-os eceteszenzia készítménye, a Magyar Likőr-
ipari V. „Marina Dry Gin” és „Cordial likőr” termékei. A Szegedi Paprikafeldolgozó V. „Húsleveskocka” „Rekord szegedi halászlékocka” és a Herbária Országos Gyógynövényforgalmi Szövetkezeti Központ „Diviroma” elnevezésű készítménye. A Fórum a „Cordial likört” esztétikailag nem kielégítő csomagolása miatt nem fogadta el.

A minősítő jel használati jogának megszűnése, megvonása

A KÁF jelzés használatának joga megszűnik, ha a gyártó a terméken bármilyen változtatást végez, gyártását, illetve értékesítését fél évnél hosszabb ideig szünetelteti, akadályozza az ellenőrzést vagy a vállalt szállítási kötelezettségének nem tesz eleget.

Megvonják a jel használatának jogát, ha az ellenőrzés megállapítja, hogy a termékek minősége nem felel meg az elfogadott mintának. A KÁF jel használatának megvonását nyilvánosságra hozhatják.